

SIDE 3: MENINGER

Kronikk og debatt
side 20 og 21

Å flytte fattige mennesker til rike områder skaper ikke utjevning.

Fri flyt?

Erik S. Reinert
KRON OG MYNT

«PS: Hvis vi noen gang skulle få faktorprisetjvning, hvem sier det ikke blir en utjevning nedover?». Brevet fra David Landes, professor i økonomisk historie på Harvard, fikk jeg for 10 års tid siden mens han arbeidet med boken «The Wealth and Poverty of Nations». Dette lille PS'et rant meg i hu da jeg så reportasjen fra forfatteren Phillippe Legrains Oslobesøk nylig.

Legrain vil ha global fri flyt av folk og det meste annet. Dersom man får slik fri flyt, og man antar at verdensbefolkningen utgjør homogene enheter arbeidskraft, vil lønningene teoretisk sett bli de samme over hele verden. Dette var et sentralt argument for frihandel i Paul Samuelsons handelsteori fra den kalde krigen. Rundt halvparten av jordens befolkning – omtrent samme prosent som aldri har brukt en telefon – er fattige nok til at mange mer enn gjerne ville flytte til verdens få «øyer» av allmenn velstand. Tusener risikerer daglig livet for dette, og mange dør før de kommer frem. Det er anslagsvis minst 3,5 milliarder mennesker som lever i stor økonomisk elendighet der de er.

Historisk har menneskenes liv stort sett vært slik Thomas Hobbes (1588–1679) beskrev det: «solitary, poor, nasty, brutish, and short». Det som for en generasjon eller to siden politisk ukorrekt ble kalt «sivilisasjonen» – demokratiske rettsstater med utdannelse og helsevesen – ble født i de europeiske bystatene, først i Italia og Den Hollandske Republikk. Disse trakk til seg mange immigranter, og det er uten tvil et godt argument at det kulturelle mangfoldet som oppstår av migrasjon kan bidra til økonomisk vekst. Likevel ble ikke løsningen på fattigdomsproblemet at alle flyttet til de rike stedene. Løsningen ble at den økonomiske strukturen som skapte velstand – stor arbeidsdeling og økende avkastning (det vil si industri) – ble spredd til stadig større områder. Marshall-planen representerte den siste store industrialiseringsbølgen på globalt plan. Ingen foreslo i 1947 at europeerne – istedenfor å bygge opp igjen sin industri bak høye tollmurer – alle sammen skulle flytte til USA som hadde sitt «komparative fortrinn» i industri.

Phillippe Legrain synes ikke å være opptatt av hva som forårsaker de store folkevandringene. Mekanismen er imidlertid beskrevet i Bibelsens skapelsesberetning (XIII, 6), der Israels stammer skilte lag fordi «landet ikke kunne bære dem». Alfred Marshall (1842–1924), en av grunnleggerne av nyklassisk økonomi, hevdet med rette at det var denne sam-

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS KNUGUNN@ONLINE.NO

me mekanismen – landbrukets avtagende avkastning – som var ansvarlig for alle historiens folkevandringer. Min påstand er at dette også gjelder dagens folkevandring fra fattige til rike land.

«Folk flytter fra land der ressursbasert avtagende avkastning dominerer økonomien»

Folk flytter fra land der ressursbasert avtagende avkastning dominerer økonomien til land der næringslivet er dominert av teknologisk endring i industri og avansert tjenesteyting. Landene på Verdensbankens liste over nasjonalstater som står i fare for å kollapse har alle det til felles at industriproduksjon er nesten totalt fraværende.

Valget er egentlig enkelt. Enten kan vi flytte 3,5 milliarder mennesker til våre rike land, eller vi kan fortsette den prosessen som begynte alt på 1500-tallet og fortsette til og med Marshall-planen: Vi kan flytte de økonomiske aktivitetene som skaper rikdom ut til de områdene som fremdeles er fattige. Velger vi å flytte de fattige til oss istedenfor å flytte velstandsskapende aktiviteter til dem, får vi uten tvil den lønnsutjevningen nedover som David Landes forutså i sitt PS.

David Ricardo hevdet med rette at det naturlige lønnsnivået er det som akkurat er nok til å holde et menneske i live. Hvorfor skulle egentlig en arbeidsgiver betale mer? Det måtte være fordi arbeidsgiveren var i stand til å se helheten i økonomien, slik Henry Ford gjorde, og innså at hans egen bedrift var avhengig av at lønningene var så høye at arbeidere hadde råd til å kjøpe bilene hans. Bedriftsledere som Ford ville ikke støttet Phillippe Legrain.

I forhold til verdens fattige land er det vi kaller velstand egentlig en slags «monopolist-rente» skapt av det systemet av markedsrett og imperfekt konkurranse som John Kennet Galbraith beskriver så bra: «big business, big labour, big government». Tar vi ensidig hull på den markedsretten arbeidstagerne har tilegnet seg, er fallhøyden svært stor. Flere amerikanske økonomer har i det siste pekt på at reallønningene har sunket noe i absolutte tall i de siste årene. David Landes hadde utvilsomt rett i sin intuisjon om at «faktorprisetjvningen» kan skje nedover.

Erik S. Reinert, siviløkonom/sosialøkonom og seniorrådgiver i Norsk Institutt for Strategiske Studier (NORISS).
ESR@nifo.no

Økonomene Peder Martin Lysestøl, Erik S. Reinert, Marianne Marthinsen og Heikki Holmås skriver onsdager i Klassekampen. Radikalt økonominettverk finner du på www.okonominettverket.no.

PÅ TEPPE

Overkant?

VG kunne i går fortelle at i **underkant av 100 døde Talibanere og andre opprørere** lå igjen på slagmarken etter møte med de heltemodige norske styrker nord i Afghanistan.

Dagbladet meldte om de samme trefningene at **fjenden talte ikke mer enn rundt 20 krigere**.

Krigen rammer bredt. Ikke minst presisjonsnivået.

Oppstyr

Over en rikt utstyrt dobbeltside melder VG at Mette-Marit

Hjelpes

stille med svart neglelakk under aidskonferanse sist helg.

Kjendistylist Tom Greni uttaler i den forbindelse at **dette er ikke noe å lage oppstyr av.**

Gid det var så vel.

Nyhet?

Miljøvernforbundets leder Kurt Oddekalv sier til P4 at **Høyhastighetstog mellom norske byer vil rasere norsk natur og er et dårlig miljøprosjekt.**

Vi ville sett det som en større nyhet om Oddekalv var FOR noe.

Hodet

Dagbladet.no skriver om nordmenn som jobber som sikkerhetsvakter i Irak, under følgende tittel:

«– **Må være sinnssykt syk i hodet»**

Jaja, da er de da iallfall noenlunde anatomisk korrekte.

Isj

Elvis Presley er ikke lenger tidenes mestselgende soloartist i USA, melder VG netty. Nå har nemlig countryartisten Garth Brooks tatt over.

Hvem var det som sa at det ikke går nedover med amerikanera?